

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

15-03-2026

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

ΑΝΕΠΑΙΣΘΗΤΩΣ...

Της Έλενας Ακρίτα, 31-05-2003, ΤΑ ΝΕΑ

ΤΟ ΜΑΓΑΖΑΚΙ της κεντρικής οδού... «Λίγο απ' όλα». Κάποια σκονισμένα μπιχλιμπίδια στη βιτρίνα υποδύονται τα «είδη δώρων». Μερικά CD με τραγούδια που παραπέμπουν σε εκλογική κάλπη: γίνονται σουξέ με την ανατολή του ηλίου και τελειώνουν στη δύση. Μπρελόκ – αρκουδάκια με ονόματα. Ένα φωτοτυπικό μηχάνημα. Δηλώσεις του νόμου 105. Φωτογραφίες για έκδοση διαβατηρίου και ταυτότητας. Ό,τι φανεί στον τρελοστεφανή. Γενικώς.

ΣΤΟ ΜΑΓΑΖΑΚΙ της κεντρικής οδού, προσηνής ο υπάλληλος. Εξυπηρετεί την κυρία που θαυμάζει μια ειδική κορνίζα από κοχύλια. Τον νεαρό με το μηχανάκι που περιμένει τις φωτοτυπίες του. Τον συνταξιούχο που ελέγχει σχολαστικά τις φωτό από την εκδρομή του συλλόγου στα Ζαγοροχώρια. Προσηνής ο υπάλληλος. Χαμογελαστός. Ευγενέστατος. Παίρνει τα χρήματα. Δίνει ρέστα. Κόβει απόδειξη.

Ο ΚΟΥΡΔΟΣ μπαίνει αθόρυβα. Αθόρυβα στέκει δίπλα στον πάγκο. Αθόρυβα περιμένει. Στα χέρια του κρατάει ένα μεγάλο ντοσιέ. Ένα χαρτί τού γλιστράει. Το σηκώνει και το καθαρίζει με προσοχή. Σφραγίδες, χαρτόσημα, υπογραφές. Πράσινη κάρτα.

– Καλημέρα σας...

Καμία απάντηση. Η κυρία μετακινείται λίγο πιο αριστερά του. Μια ιδέα. Ανεπαισθήτως. Ο υπάλληλος δεν γυρίζει να τον κοιτάξει.

– Καλημέρα σας.

ΤΟ ΛΕΕΙ λίγο αστεία αυτό το ρημάδι το «καλημέρα σας». Με μια αλλόκοτη, βαριά προφορά. Ο συνταξιούχος, χωρίς να σηκώσει το βλέμμα από τα Ζαγοροχώρια, χαμογελάει ειρωνικά. Όχι πολύ. Μια ιδέα. Ανεπαισθήτως. Η πόρτα ξανανοίγει κι άλλος πελάτης μπαίνει μέσα:

– Καλημέρα σας!

– Καλημέρα. Σε τι μπορώ να σας εξυπηρετήσω;

Ο Κούρδος περιμένει. Δεν διανοείται να διαμαρτυρηθεί. Να ξεστομίσει ότι προηγείται. Ψελλίζει μόνο με μισή – με εν τέταρτον φωνής:

– Δύο φωτογραφίες ταυτότητας παρακαλώ...

– Να περιμένεις!

ΔΕΝ ΥΨΩΝΕΤΑΙ η φωνή του υπαλλήλου. Δεν φωνάζει, δεν βρίζει. Απλά ο τόνος του γίνεται πιο κοφτός. Πιο οξύς κι απότομος. Όχι πολύ. Μια ιδέα. Ανεπαισθήτως...

«Να περιμένεις». Ανεπαισθήτως του βγαίνει ο ενικός. Αυτός ο σεσημασμένος ενικός. Όχι της ζεστασιάς. Όχι της φιλίας, της οικειότητας. Ο ενικός του υποδεέστερου. Του κατώτερου. Του μετανάστη. Από έναν Έλληνα που ίσως ήταν γιος μεταναστών. Και που το ξέχασε. Ίσως... Ο καινούργιος πελάτης, με τον αγκώνα του σπρώχνει τον Κούρδο. Όχι πολύ. Μια ιδέα. Ανεπαισθήτως...

– Να περιμένεις!

Να περιμένεις. Δεν θα σε διώξουμε. Δεν θα σε πετάξουμε έξω. Δεν θα σε πλακώσουμε στις μπουιές. Δεν θα σε ξεφτιλίσουμε. Θα εξυπηρετηθείς. Λίγο λιγότερο από τους άλλους. Θα περιμένεις. Λίγο περισσότερο από τους άλλους. Όχι πολύ. Μια ιδέα. Ανεπαισθήτως...

Ο ΚΟΥΡΔΟΣ στέκεται. Σφίγγει στην αγκαλιά του το ντοσιέ σαν μωρό παιδί. Κάποτε θα έρθει η σειρά του. Κάποτε θα στραφεί και σ' αυτόν ο υπάλληλος. Έστω αγέλαστα. Έστω βλοσυρά. Έστω στον ενικό. Και περιμένει. Κι είμαι εκεί. Δίπλα του. Και δεν μιλάω. Δεν διεκδικώ γι' αυτόν τίποτα. Μονάχα – όταν δεν κοιτάζουνε οι άλλοι – του χαμογελώ. Ανεπαισθήτως. Και μου το ανταποδίδει. Ανεπαισθήτως... Ο Κούρδος. Ο πρόσφυγας. Ο παρίας¹. Ο εκτός των τειχών.

A..., όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να / μην προσέξω;

Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον / κτιστών ή ήχον,

Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον/ κόσμο έξω.

Κ. Π. Καβάφης

1. παρίας = άνθρωπος ή λαός πολιτικά ή κοινωνικά υποδεέστερος

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Υπάρχουν ήδη ορισμένες αξιόλογες μελέτες και εμπειρικές έρευνες που ασχολούνται με το θέμα της παρουσίασης των ξένων μεταναστών από τα μέσα πληροφόρησης στην Ελλάδα και προσφέρουν σημαντικό υλικό για την ανάλυση του ρόλου τους στη νομιμοποίηση και αναπαραγωγή του ρατσισμού σε βάρος των ξένων μεταναστών στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, από τις σχετικές μελέτες και έρευνες που έχουν διεξαχθεί, αναδύεται μια αρνητική ή τουλάχιστον προβληματική εικόνα τους, που προβάλλεται με τα εξής κυρίως στοιχεία ή τρόπους:

Κατ' αρχάς, οι ξένοι μετανάστες παρουσιάζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να ταυτίζονται με την απειλή. Είναι δηλαδή οι κύριοι πρωταγωνιστές της έξαρσης της εγκληματικότητας στη χώρα μας. Είναι αυτοί που «μάς» απειλούν με τη βία, με κλοπές, με ληστείες, με βιασμούς, με ανθρωποκτονίες και με τη διακίνηση ναρκωτικών. Θεωρείται περίπου φυσικό κάθε ανεξιχνίαστο έγκλημα να έχει διαπραχθεί από συγκεκριμένες εθνικότητες μεταναστών, σαν να αποτελεί η εγκληματικότητα μια εθνική ιδιαιτερότητα των πολιτών που προέρχονται από τις χώρες αυτές.

Ακόμη, οι ξένοι μετανάστες πάντα έρχονται στη χώρα μας, για να ζήσουν και να εργαστούν «σε βάρος μας». Καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας, τις οποίες στερούν από τους Έλληνες ανέργους κι ευθύνονται και για την πτώση των μισθών των Ελλήνων εργαζομένων, γιατί δέχονται να εργαστούν με πολύ λιγότερα χρήματα. Στα ζητήματα αυτά είναι φανερό η έλλειψη μιας επαρκούς εξειδικευμένης δημοσιογραφικής πληροφόρησης, που θα ξέρι να

εντοπίζει και να εκλαϊκεύει για το μη ειδικευμένο κοινό τα πλεονεκτήματα της απασχόλησης αλλοδαπού εργατικού δυναμικού για την ελληνική οικονομία, χωρίς να αποσιωπά βέβαια και τα τυχόν μειονεκτήματα, στις πραγματικές τους όμως διαστάσεις.

Επιπλέον, σπανίως γίνεται αναφορά στις «κανονικές» όψεις της καθημερινής ζωής των ξένων μεταναστών, τουλάχιστον εκείνων που έχουν ενταχθεί ως έναν βαθμό (ή και πλήρως) στην ελληνική κοινωνία, έχουν μόνιμο επάγγελμα, αναπτύσσουν κοινωνικές σχέσεις και ζουν μια συνηθισμένη οικογενειακή ζωή. Οι μετανάστες αποτελούν αντικείμενο δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος κατά κανόνα μόνο σε θέματα σχετικά με τη μετανάστευση και τα προβλήματα που αυτή δημιουργεί. Θα μπορούσε εδώ κανείς να μιλήσει για έναν «συμβολικό εκμηδενισμό» των ειρηνικών καθημερινών δραστηριοτήτων των μεταναστών, ο οποίος ευνοεί τον υπερτονισμό της εγκληματικής ή αποκλίνουσας συμπεριφοράς τους.

Εξάλλου, στα ελληνικά μέσα πληροφόρησης η πολιτισμική «διαφορετικότητα» των ξένων μεταναστών παρουσιάζεται με αναφορές κυρίως σε κάποια ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά τους, τα οποία θεωρούνται και διακριτικά τους γνωρίσματα: το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η βιαιότητα, η επιθετικότητά και η ανεντιμότητά τους. Όλα αυτά αντανakλούν σε μεγάλο βαθμό μια προκατασκευασμένη και υποτιμητική εικόνα για τη χώρα προέλευσής τους. Έτσι, παραγνωρίζεται το γεγονός ότι τουλάχιστον ένα μέρος των ξένων μεταναστών διαθέτει υψηλό μορφωτικό επίπεδο, το οποίο τους καθιστά ικανούς να απασχοληθούν και σε άλλες εργασίες, εκτός από εκείνες που αποφεύγουν οι Έλληνες.

Τέλος, υπάρχει και το ρατσιστικό χιούμορ, εκείνο δηλαδή το είδος χιούμορ που ειρωνεύεται ή γελοιοποιεί μια κοινωνική ομάδα ή τα μέλη της εξαιτίας κάποιων πραγματικών ή υποτιθέμενων χαρακτηριστικών τους. Ακόμη και αν δεν περιέχει υβριστικά στοιχεία, είναι σχεδόν πάντοτε προσβλητικό και ανυπόφορο για τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται, επειδή τα ειρωνεύεται ή τα γελοιοποιεί όχι γι' αυτό που κάνουν ή έκαναν, αλλά γι' αυτό που είναι ή υποτίθεται ότι είναι. Και εκτός αυτού, εκφράζει και διαχέει μηνύματα ανωτερότητας, ιεραρχίας, αποκλεισμού ή ακόμη και εθνικού ή φυλετικού μίσους. Πρόκειται για ένα είδος χιούμορ ξένο προς την αυθεντική έννοια της ελευθερίας της σάτιρας.

Μπ. Ανθόπουλος (1998). Πληροφόρηση και ρατσισμός, περ. Θέσεις, τ. 63 (διασκευή)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ

Το ποίημα του Χάρη Μελιτά ανήκει στη συλλογή «4 ενοχές» από τις εκδόσεις Μανδραγόρας, 2021.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι άστεγοι

οι άνεργοι

οι πρόσφυγες

οι διψασμένοι
στα μπαλκόνια της βροχής
οι κλειδωμένοι
στα βαγόνια της ψυχής
οι διμοιρίες των γυμνών
οι μάνες απορρίμματα
οι κόρες εργαλεία.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι ξεχασμένοι
στον λαβύρινθο
οι χωνεμένοι
σε καλούπια ατελή
οι στερημένοι
ενυπόθηκο φιλί
οι ιχνηλάτες των βυθών
οι φέροντες
το περιβραχιόνιο
του έρποντος θανάτου.

Κατά τα άλλα
προφανώς είμαστε όλοι ίσοι.

Τι μαστορεύει
στο μυαλό μου ο Προκρούστης;²

2. Προκρούστης: ήταν μυθικός ληστής. Προσκαλούσε κάθε διαβάτη να ξαπλώσει σε ένα σιδερένιο κρεβάτι, γνωστό ως Προκρούστειος κλίνη. Αν το θύμα ήταν ψηλό κι εξείχε από το κρεβάτι, ο

Προκρούστης έκοβε το περίσσιο τμήμα του σώματός του. Αντιθέτως, αν το θύμα ήταν πιο κοντό, τότε τραβούσε τα άκρα του μέχρι να φτάσουν στο μήκος του κρεβατιού.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Με ποιον τρόπο προβάλλονται, κατά τον αρθρογράφο του Κειμένου 2, οι ξένοι μετανάστες στη χώρα μας; (60-80 λέξεις).

Μονάδες 10

B1. Ποιο πρόβλημα καταγγέλλει η συντάκτρια του Κειμένου 1; Να απαντήσετε σε 40-50 λέξεις.

Μονάδες 10

B2. Να γράψετε έναν τίτλο με σχόλιο και έναν χωρίς σχόλιο για το Κείμενο 2. Στον τίτλο με σχόλιο να προσδιορίσετε τη μορφή του σχολίου.

Μονάδες 5

B3. Το Κείμενο 1 χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της προφορικότητας. Να εντοπίσετε τρεις γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό (μονάδες 6) και να δικαιολογήσετε την επιλογή της συντάκτριας να συντάξει ένα κείμενο που διαθέτει το στοιχείο αυτό (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B4. Να σχολιάσετε τη λειτουργία που έχουν τα σημεία στίξης που αξιοποιούνται στις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 2:

Εισαγωγικά: «σε βάρος μας»

Εισαγωγικά: «κανονικές»

Παρένθεση: (ή και πλήρως)

Μονάδες 6

B5. α. Να επισημάνετε δύο λέξεις ή φράσεις με τις οποίες εξασφαλίζεται η συνοχή στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 2. Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω λέξεις που εντοπίσατε, κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση.

Μονάδες 6

β. Κάθε διαρθρωτική λέξη που επισημάνετε να την αντικαταστήσετε με μία συνώνυμη.

Μονάδες 2

Γ1. Να ερμηνεύσετε τη στάση απέναντι στην ισότητα που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας στην ερμηνεία σας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τη θέση του ποιητικού υποκειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Γ2. Τι επιτυγχάνει το ποιητικό υποκείμενο με την επανάληψη «όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι» στο Κείμενο 3;

Μονάδες 6

Δ. Το 2010 είχε χαρακτηριστεί ως έτος κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, σήμερα, πολλά χρόνια μετά, ακόμη παρατηρούμε ότι οι όποιες προσπάθειες για κοινωνική ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων δεν έχουν πάντα ουσιαστικά αποτελέσματα κι ολόένα και περισσότερα άτομα οδηγούνται στο κοινωνικό περιθώριο. Σε ένα άρθρο (350-400 λέξεων) για τη σχολική σας εφημερίδα να παρουσιάσετε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας μετανάστης προκειμένου να ενσωματωθεί στη χώρα υποδοχής και να παρουσιάσετε τα αίτια που καθιστούν δυσχερή την ενσωμάτωσή του.

Μονάδες 30

Τα θέματα επιμελήθηκαν οι καθηγητές:

Όλγα Διαμάντη

Κωνσταντίνος Σκουμπόπουλος